

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, професора Ковалів Мирослава Володимировича на дисертацію Шийовича Ростислава Ярославовича «Місцевий загальний суд як суд першої інстанції в адміністративному судочинстві України», подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Основною функцією суду, обумовленої соціальним призначенням судової влади, є правосуддя. У правовій державі, яку будує Україна в контексті європейської інтеграції, простежується тенденція до ускладнення системи функцій суду за рахунок покладання контрольних функцій пов'язаних із забезпеченням прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин, що в умовах правового режиму воєнного стану набувають особливого значення як засіб самозбереження суспільства та держави, захисту національної безпеки. Позитивною стороною цього процесу є розширення можливостей реалізації значущих для людини та суспільства функції держави. Досліджуючи сучасні підходи до вивчення діяльності місцевого загального суду як суду першої інстанції в адміністративному судочинстві України, слід зазначити найбільш актуальні та перспективні з них. Системний підхід розглядає місцевий загальний суд як суд першої інстанції в адміністративному судочинстві як елемент механізму держави за допомогою визначення місця та ролі у системі судоустрою держави. Функціональний підхід передбачає аналіз виконуваних функцій щодо контролю органів держави і взаємодію між ними у контексті вирішення спорів, що виникають у публічно-правовій сфері. Розглядаючи діяльність місцевого загального суду як адміністративного суду першої інстанції з погляду предмета і об'єкта адміністративного права та загальної теорії права, вона повинна здійснюватися на основі принципів: законності, об'єктивності, професіоналізму, ефективності, оперативності. Ще однією значною характеристикою є широке предметне охоплення. Місцевий загальний суд як суд першої інстанції в адміністративному судочинстві України розглядає спори, які виникли із публічно-правових правових відносин практично у всіх сферах життя

суспільства. Об'єкти спорів, різні в залежності від сфери здійснення діяльності, але їх цілі в основному схожі, тобто досягнення відповідності чинному законодавству, спираючись на існуючу систему соціального регулювання та на правові норми та маючи особливі форми судової діяльності. В умовах інтеграції соціально-економічного простору України до соціально-правової системи Європейського Союзу діяльність місцевого загального суду як суд першої інстанції в адміністративному судочинстві потребує адаптації до європейських вимог, підвищення ефективності діяльності в умовах організаційної трансформації судової системи країни, як відповідь на виклики зумовлені збройною агресією росії. Зазначене зумовлює актуальність теми дослідження, яка набуває гостроти у зв'язку з тим, що інститут адміністративного судочинства в Україні налічує тільки двадцять років.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Наукове дослідження виконане відповідно до пункту 3 «Удосконалення правових механізмів забезпечення та захисту прав людини та громадянина (теоретико-методологічні та прикладні аспекти)» розділу 1.1 «Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини» пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки.

Дослідження проводилося відповідно до теми державної реєстрації Львівського державного університету внутрішніх справ на 2022–2027 роки «Проблеми правового регулювання публічного управління у сфері правоохоронної діяльності» (номер державної реєстрації 0122U200304).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Досягнення обґрунтованості наукових положень зумовлено методологією наукового дослідження. Для реалізації поставленої мети використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: системно-структурний, функціональний, аксіологічний, формально-юридичний, аналізу правових текстів, порівняльно-правовий, історико-правовий. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій спиралась на

чинне вітчизняне та зарубіжне законодавство, джерела міжнародного права, що регламентують порядок організації та діяльності судів, визначальні принципи функціонування адміністративних судів, праці українських і європейських вчених, аналізі судової практики, у тому числі Європейського Суду з прав людини.

У роботі підрозділи пов'язані між собою, що забезпечує комплексний підхід. Системність підходу обумовлена логічною будовою й аналізом причинно-наслідкових зв'язків, організацією адміністративно-правових досліджень, зверненням до офіційних статистичних даних, проведенням анкетування, наведенням практичних прикладів, що дозволяє підкреслити існуючі проблеми в діяльності місцевих загальних судів як адміністративних судів першої інстанції в Україні

Рекомендації ілюструються фактичним матеріалом, є достовірними, що підтверджується відповідними довідками про використання результатів дослідження. Висновки логічно обґрунтовані і відображають основні положення дослідження.

З теоретичної точки зору дисертація дає відповіді на важливі концептуальні питання, що виникають у процесі реалізації забезпечення інформаційної безпеки особи, суспільства та держави, що помітно оновлює цю галузь наукових досліджень та стимулює подальші дискусії у науці щодо адміністративно-правового забезпечення з питань, що вивчаються. Наукова глибина дослідження та бажання автора всесторонньо розглянути інститут місцевого загального суду як адміністративного суду першої інстанції а адміністративному судочинстві України, сприяли розробці та проведенням автором відповідного підходу до збору, аналізу і узагальнення практики місцевих загальних судів у визначеній сфері.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вона представляє системне, комплексне дослідження основних теоретичних і практичних питань діяльності місцевого загального суду як суду першої інстанції в адміністративному судочинстві в адміністративно-

правовому аспекті та шляхів удосконалення даного інституту.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист, у співвідношенні з поставленою метою та завданнями дослідження можна віднести до висновків, що характеризують новизну дисертаційної роботи. Новизна отриманих результатів у певній мірі зумовлена структура дослідження, що побудовано з урахуванням дослідження мети і завдань, характеризується логічною послідовністю у викладенні теоретичного аналізу та відображенні результатів дослідження. З практичної точки зору проведене дослідження дозволяє зрозуміти основні проблеми діяльності місцевого загального суду як адміністративного суду першої інстанції забезпечення інформаційної безпеки, що виникають у сфері публічно-правових правовідносин, показати головні напрями вдосконалення законодавства, формування ефективного правового захисту прав фізичних і юридичних осіб у зв'язку з реалізацією органами публічної влади та посадовими особами владних повноважень.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в наступному:

- теоретично обґрунтовано виняткове місце місцевого загального суду як суду першої інстанції в адміністративному судочинстві як суб'єкта судового контролю у сфері реалізації встановлених національним законодавством повноважень з оцінювання верховенства права та законності при здійсненні правосуддя у спорах, що виникають з публічних правових відносин;

- в аспекті посилення наукових пізнавальних можливостей щодо місцевих загальних судів як судів першої інстанції в адміністративному судочинстві визнано доцільним дослідження соціальної обумовленості захисту невіддільних суб'єктів публічно-правових спорів, під яким розуміють визначену об'єктивними обставинами потребу відповідного наукового обґрунтування процесуальної діяльності суду з позицій реалізації засад правосуддя (як виду державної діяльності), законодавчого регулювання публічно-правових відносин – у сьогоденні чи в майбутньому у зв'язку зі змінами засад публічного управління, зумовленими європейською інтеграцією України;

- розглянуто теоретичні положення про баланс приватних і публічних

інтересів у публічно-правових спорах щодо урівноважування інтересів, охорони та захисту суспільних і державних інтересів через охорону та захист приватного інтересу під час розв'язання спорів у сфері публічних правовідносин на підставі адміністративного судочинства, що є тим балансом інтересів, якого має прагнути правова держава в особі влади;

- на підставі міждисциплінарного наукового підходу до проблеми вдосконалення функціонування місцевих загальних судів як судів першої інстанції в адміністративному судочинстві обґрунтовано необхідність розгляду заходів щодо гарантування охорони та захисту прав і законних інтересів фізичної особи в умовах реалізації Національної стратегії у сфері прав людини в частині забезпечення права на справедливе правосуддя під час розв'язання спорів щодо адміністративної відповідальності та дотримання міграційного законодавства.

На матеріалах дисертації розроблені Методичні рекомендації «Місцевий загальний суд у контексті оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення» відповідно до пункту 12 «Актуальні питання захисту прав людини і громадянина органами і підрозділами системи МВС України. Запровадження системи контролю за дотриманням прав людини в ізоляторах тимчасового тримання (Custody Records)» Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки. Наказ МВС України від 21.05.2024 р. № 326 «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальний) розробок на 2025-2029 роки», які направлено до Міністерства внутрішніх справ України.

Апробація результатів дослідження. Апробація результатів дослідження проводилася шляхом обговорення на наукових, науково-практичних конференціях і семінарах різного рівня упродовж 2022–2025 років. Основні положення та висновки дисертації, знайшли відображення в тринадцяти наукових публікаціях, зокрема: трьох статтях у наукових фахових виданнях України категорії «Б», а також у десяти тезах виступів на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних заходах. У публікаціях відображені всі розділи дисертації.

Дискусійні питання. Пропозиції та рекомендації автора дисертації можуть сприяти покращенню якості законотворчої діяльності, спрямованої на вдосконалення діяльності місцевого загального суду як адміністративного суду першої інстанції. Водночас деякі положення дисертації мають дискусійний характер.

1. У підрозділі 1.2. Місце та роль адміністративної юстиції у механізмі забезпечення захисту прав людини (ст. 54) вказано: «Діяльність міжнародних правозахисних механізмів забезпечення та захисту прав людини спрямована на дотримання національних законів у діяльності органів державного управління та націлена на захист людини від неправомірних дій та рішень посадових осіб».

Чи доцільно, на Вашу думку, пов'язувати ефективність реалізації Україною європейських засад захисту прав людини з політикою створення безбар'єрності.

2. У підрозділі 1.3. на ст. 69-70 вказано, що у різних галузях законодавства можна побачити тенденцію переосмислення питання доцільності судового механізму усунення правового конфлікту. Загальна тенденція реформування різних галузей законодавства може бути визначена як переосмислення доцільності використання в окремих випадках судового механізму для усунення правового конфлікту.

Як Ви бачите вказану тенденцію в адміністративному праві.

3. У підрозділі 2.1. (ст. 94) зазначено, що провадження у адміністративній справі не виникає на порожньому місці. Провадження в суді першої інстанції при розгляді та вирішенні адміністративної справи по суті є базовою стадією адміністративного судочинства, оскільки на ній вирішується спір між сторонами. Базовість у нашому розумінні означає реалізацію принципу здійснення правосуддя лише судом.

Які принципи адміністративного процесу на Вашу думку охоплює поняття «базовість».

4. У підрозділі 2.2. на ст. 109-110 Ви розглядаєте поняття «компетенція» та «повноваження». У подальшому не зазначено зв'язок між цими поняттями.

Доцільно послухати Вашу думку.

Зазначені дискусійні аспекти носять рекомендаційний, уточнюючий характер і не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження, що відрізняються науковою новизною, логікою, послідовністю, структурованістю. Поршень академічної доброчесності у роботі не виявлено.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Рецензована дисертація вирішує конкретне науково-прикладне завдання, містить раніше не досліджені положення, які є особистими напрацюваннями автора, мають наукову цінність і позитивне значення для подальшого розвитку системи забезпечення прав людини і адміністративного права.

На підставі викладеного вважаю, що дисертація Шийовича Р. Я. на тему: «Місцевий загальний суд як суд першої інстанції в адміністративному судочинстві України» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, рівнем наукової та практичної значущості отриманих результатів, за кількістю і обсягом публікацій відповідає положенням Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 і вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40, а її автор Шийович Ростислав Ярославович заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**Завідувач кафедри
адміністративно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права
та правоохоронної діяльності
Львівського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, професор**

Мирослав КОВАЛІВ